

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 14. mars 2023 av Høyesterett i avdeling med

dommer Bergljot Webster
dommer Ingvald Falch
dommer Erik Thyness
dommer Kine Steinsvik
konstituert dommer Magni Elsheim

HR-2023-473-A, (sak nr. 22-166213STR-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 25. oktober 2022

A

(advokat Halvard Helle)

mot

Påtalemyndigheten

(statsadvokat Cecilie Schløsser Møller)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Falch:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

(2) Saken gjelder spørsmålet om en drosjesjåfør kan dømmes for brudd på straffeloven § 295, for å ha skaffet seg seksuell omgang ved misbruk av stilling. I bekreftende fall oppstår spørsmålet om han skal fradømmes retten til å kjøre drosje for alltid.

(3) A ble 3. februar 2022 tiltalt for brudd på straffeloven § 295. Grunnlaget er:

«Onsdag 21. juli 2021 ca kl. 04.25 i Økriveien 34 i Bærum hadde han seksuell omgang med B ved at han førte en eller flere fingre inn i skjeden hennes og masturberte henne. Han skaffet seg den seksuelle omgangen ved misbruk av sin stilling som taxisjåfør idet den seksuelle omgangen fant sted i taxien mens den var i fart, hun var beruset og han skulle kjøre henne hjem.»

(4) Ringerike, Asker og Bærum tingrett avsa dom 27. juni 2022, med denne domsslutningen punkt 1 og 2:

«1. A, født 00.00.1972, dømmes for overtredelse av straffeloven § 295 til fengsel i 7 – syv – måneder.

Varetekt kommer til fradrag med 3 – tre – dager, jf. straffeloven 2005 § 83.

2. A, født 00.00.1972, dømmes til tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag for alltid, jf. yrkestransportloven § 37 f annet ledd.»

(5) A ble også dømt til å betale oppreisning til den fornærmede.

(6) A anket til lagmannsretten, som nektet anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet fremmet. Anken over lovanvendelsen under skyldspørsmålet og rettighetstapet ble fremmet. Borgarting lagmannsrett avsa dom 25. oktober 2022, med denne domsslutningen:

«1. Anken over tingrettens dom, domsslutningens punkt 1 og 2, forkastes.

2. A, født 00.00.1972, dømmes til å betale oppreisningserstatning til B med 120 000 – etthundreogtyvetusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommen blir forkynt.»

(7) Jeg nevner at politiet 14. november 2022, etter lagmannsrettens dom, besluttet å beslaglegge As kjøreseddel. Den ble innlevert to dager senere.

(8) Lagmannsretten bygget sin dom på tingrettens bevisbedømmelse, som i korte trekk var denne:

(9) Fornærmede var den aktuelle kvelden sammen med venner på vorspiel og etterhvert et annet sted. Ut på natten ville hun hjem og ringte etter drosje. Tiltalte hentet henne i sin drosje. Fornærmede satt i baksetet, men flyttet seg på tiltaltes forespørsel til forsetet etter at de hadde kjørt innom et sted hvor fornærmede skulle hente eiendelene sine. Fornærmede var ganske full og tiltalte har forklart at han ba fornærmede sette seg foran for å få bedre kontroll på henne, for eksempel dersom hun måtte kaste opp.

(10) Lagmannsretten har oppsummert det videre hendelsesforløpet slik:

«B satt med mobiltelefonen da hun merket As hånd på låret sitt. Deretter tok han hånden mot bukselinningen hennes. Han åpnet snøringen og prøvde å føre hånden ned i buksen hennes. B forsøkte å dytte hånden hans vekk og sa stopp, men hånden 'vendte tilbake'. Etter hvert fikk A hånden ned i buksen hennes. Han tok på kjønnsorganet hennes og hadde en eller flere fingre inne i skjeden hennes minst én gang.

B var redd under hendelsen. Hun var redd for at det kunne gå lenger enn til fingring, og hun var redd for å bli kidnappet. Hun satt i en bil uten kontroll på om sjåføren ville stoppe.

A stoppet da B sa at hun ville slippes av hos ekskjæresten sin, mellom Bærums verk og Bryn kirke. Dette var nærmere enn hjem til henne og hun ba derfor om å bli satt av hos ham. A stoppet bilen da hun ba om det. Hun ble bedt om å betale, betalte og gikk ut av bilen.»

(11) A har anket til Høyesterett over lovanvendelsen under skyldspørsmålet og rettighetstapet. Han gjør i hovedsak gjeldende at han som drosjesjåfør ikke hadde noen «stilling» som omfattes av straffeloven § 295. Lagmannsrettens dom gir ikke tilstrekkelig grunnlag for alternativt å dømme ham etter § 297, slik at dommen må oppheves. Subsidiært påstår han at tapstiden for kjøreseddelen må settes ned.

(12) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle og påstår anken forkastet. Det beviste forholdet rammes av straffeloven § 295, og det er ikke grunnlag for å redusere tapstiden.

Mitt syn på saken

Anken over lovanvendelsen

Tolkingen av straffeloven § 295

(13) Straffeloven § 295 har, under overskriften «[m]isbruk av overmaktsforhold og lignende», denne ordlyden til og med bokstav a:

«Med fengsel inntil 6 år straffes den som skaffer seg eller en annen seksuell omgang, eller får noen til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv ved

a. misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold ...»

(14) Det er uomtvistet at den seksuelle omgangen i saken her ikke skjedde ved misbruk av avhengighetsforhold eller tillitsforhold. Spørsmålet er om den skjedde «ved ... misbruk av stilling».

- (15) Straffeloven § 295 viderefører, så langt jeg siterte den, straffeloven 1902 § 193. Frem til 2000 inneholdt ordlyden, den gang i straffeloven 1902 § 198, en oppstilling av ulike yrker og stillinger som var omfattet. Lovendringen er forklart slik i Ot.prp. nr. 28 (1999–2000) side 113:
- «Det første straffalternativet er at gjerningspersonen misbruker sin *stilling*. Dette viderefører gjeldende § 198, men går lenger ved at det ikke er begrenset til nærmere angitte stillinger. Begrepet ‘stilling’ må ikke forstås så snevert som bare å omfatte personer ansatt i ulike yrker, f.eks. som lege eller psykolog, men alle som står i en overordnet posisjon i forhold til fornærmede, f.eks. som sjelesørger. For så vidt gjelder de persongrupper som er omfattet av gjeldende § 198, vil tidligere rettspraksis være relevant.»
- (16) Straffeloven 1902 § 193 ble anvendt i Rt-2003-453, hvor en håndballtrener ble dømt for å skaffe seg seksuell omgang med jenter i alderen 14 til 16 år. I avsnitt 10 sies:
- «Straffeloven § 193 retter seg blant annet mot den som skaffer seg seksuell omgang ‘ved misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold’. Bestemmelsen ble vedtatt ved lov nr. 76/2000 og representerer blant annet en videreføring av den tidligere bestemmelsen i § 198. Det fremgår av Ot.prp. nr. 28 (1999–2000) side 113 at begrepet ‘stilling’ ikke må forstås så snevert som bare å omfatte personer ansatt i ulike yrker, f.eks. som lege eller psykolog, men alle som står i en overordnet posisjon i forhold til fornærmede. Etter min mening vil voksne personer som regelmessig deltar i forbindelse med ungdommers fritidsaktiviteter – f.eks. som håndballtrener – kunne omfattes av bestemmelsen, jf. også uttalelser i Innst. O. nr. 92 (1999–2000) side 23.»
- (17) Både lovforarbeidene og høyesterettsavgjørelsen fremholder altså at begrepet «stilling» omfatter «alle som står i en overordnet posisjon i forhold til fornærmede».
- (18) Andre deler av lovforarbeidene bruker begrepet «overmaktsforhold», som også lovregelen selv bruker i overskriften. I avsnittet foran det jeg siterte fra proposisjonen, heter det for eksempel at det regnes som misbruk dersom gjerningspersonen på en utilbørlig måte «utnytter sitt overmaktsforhold» til å skaffe seg den seksuelle omgangen. I den forbindelse skal det legges vekt på «hvilken overlegne posisjon» det dreier seg om.
- (19) Noen klar avgrensning mellom begrepene «overordnet», «overmakt» og «overlegen» kan jeg ikke se at det er. De flyter langt på vei over i hverandre. Den nevnte høyesterettsavgjørelsen er illustrerende: Alle begrepene vil kunne passe på håndballtreneren som der ble domfelt.
- (20) På denne bakgrunn mener jeg at stillingsbegrepet i § 295 omfatter de posisjoner og roller som skaper et overordningsforhold – eller om man vil et overmaktsforhold – som gir mulighet til å påvirke – og misbruke – den andres vilje, herunder ved å svekke den andres motstandskraft. Til sammenligning fanger alternativene «avhengighetsforhold» og «tillitsforhold» opp ulike overmaktsforhold som ikke trenger å være knyttet til særskilte posisjoner eller roller.

Konkret anvendelse

- (21) A hadde som drosjesjåfør en posisjon i forholdet til fornærmede som var formalisert gjennom det kjøreoppdraget han hadde påtatt seg. Under kjøringen må denne posisjonen bedømmes som overordnet fornærmede, fordi hun da var prisgitt hvor og hvordan A ville kjøre.
- (22) A hadde derfor en «stilling», som det under straffeloven § 295 bokstav a må bedømmes om han misbrakte.
- (23) Jeg er enig med lagmannsretten i at A misbrakte stillingen til å skaffe seg den seksuelle omgangen. Etter at han selv under kjøringen hadde tatt initiativet, forsøkte fornærmede å fjerne hånden hans da han prøvde å stikke den ned i buksen hennes. Hun sa stopp, men han gjennomførte likevel den seksuelle omgangen. Det er da ikke tvilsomt at A på utilbørlig måte skaffet seg den seksuelle omgangen med henne ved å utnytte den situasjonen som stillingen hans overfor henne skapte.
- (24) Anken over lovanvendelsen må derfor forkastes.

Straffutmålingen

- (25) Tiltalte har ikke angrepet den fengselsstraffen på syv måneder som lagmannsretten utmålte. Jeg ser ingen grunn til å endre den.
- (26) Tiltalte har derimot angrepet tapet av retten til å føre motorvogn ved transportoppdrag mot vederlag – det vil si kjøreseddelen. Både tingretten og lagmannsretten fastsatte tapstiden til for alltid.
- (27) Hjemmelen er yrkestransportloven § 37 f andre ledd, som fastslår at dersom den som har kjøreseddel straffes, «kan» det i samme dom fastsettes tap av kjøreseddelen «for ei bestemt tid eller for alltid, dersom allmenne omsyn elles krev det».
- (28) Nærmere regler er gitt i tapsforskriften, som er hjemlet blant annet i yrkestransportloven. Tapsforskriften § 10-1 nr. 3, som gjelder tap av kjøreseddel, henviser til § 2-6, som direkte gjelder tap av førerrett. Paragraf 2-6 fastslår at det skal gjøres en «skjønnsmessig helhetsvurdering», hvor også «forholdsmessigheten» inngår. Det er et vilkår at det er «klar sammenheng» mellom bruken av motorvognen og den straffbare handlingen. Ved seksuallovbrudd hvor motorvognen er benyttet som hjelpemiddel ved utførelsen av handlingen, «bør tap av førerretten fastsettes for flere år eller for alltid», jf. § 2-6 nr. 2.
- (29) Et seksuelt overgrep fra en drosjesjåfør overfor en passasjer under transporten, ligger i kjerneområdet for anvendelse av denne reaksjonen, jf. Rt-2008-1634 avsnitt 17. Det er vesentlig for trygghetsfølelsen at drosjekunder ikke risikerer å bli utsatt for seksuelle overgrep fra sjåførene. I samsvar med tapsforskriften § 2-6 nr. 2 må tapstiden derfor fastsettes for flere år eller for alltid. I lys av det grove forholdet A dømmes for, og i lys av den sentrale rollen drosjen og kjøringen spilte ved lovbruddet, må utgangspunktet etter min mening være at tapstiden fastsettes til for alltid.

- (30) A har gjort gjeldende at tapstiden bør reduseres fordi kjøreseddelen ikke ble beslaglagt før etter lagmannsrettens dom, det vil si omkring ett år og fire måneder etter at handlingen skjedde og ble anmeldt.
- (31) Det følger av tapsforskriften § 1-4 andre ledd at det ved fastsettelsen av tapstiden skal legges vekt på om vedkommende har hatt førerkortet – her kjøreseddelen – i sin besittelse i lengre tid etter handlingstidspunktet, dersom han ikke kan bebreides at kjøreseddelen ikke har vært beslaglagt. Lengre tids besittelse tilsier altså at tapstiden forkortes, eventuelt bortfaller helt. Men dette gjelder likevel ikke «dersom det pådømte forhold gir grunnlag for flere års tap av førerrett», jf. § 1-4 andre ledd siste punktum.
- (32) Dette fører til at sent beslag av kjøreseddelen ikke påvirker tapstidens lengde i et tilfelle som her, hvor kjøreseddelen i utgangspunktet skal inndras for alltid. I lys av det alvorlige straffbare forholdet kan heller ikke en samlet vurdering tilsi at tapstiden reduseres.
- (33) Også anken over straffutmålingen må derfor forkastes.

Konklusjon

- (34) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (35) Dommer **Thy Ness:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (36) Konstituert dommar **Elsheim:** Det same.
- (37) Dommer **Steinsvik:** Likeså.
- (38) Dommer **Webster:** Likeså.
- (39) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.